

## OBSAH:

|                                                                     |           |
|---------------------------------------------------------------------|-----------|
| ÚVOD DO EKONOMIE .....                                              | 1         |
| <b>1. SEZNÁMENÍ S EKONOMIÍ .....</b>                                | <b>1</b>  |
| 1.1 SMYSL EKONOMIE .....                                            | 2         |
| 1.2 EKONOMIE POZITIVNÍ A NORMATIVNÍ .....                           | 3         |
| 1.3 VZNIK A VÝVOJ EKONOMIE .....                                    | 4         |
| 1.4 K NÁZVU NAŠEHO PŘEDMĚTU .....                                   | 5         |
| 1.5 CHARAKTER EKONOMICKÝCH ZÁKONŮ .....                             | 6         |
| 1.6 METODY POUŽÍVANÉ V EKONOMII .....                               | 7         |
| 1.7 MÍSTO EKONOMIE V SYSTÉMU EKONOMICKÝCH VĚD .....                 | 9         |
| <b>2. ZÁKLADNÍ EKONOMICKÉ OTÁZKY .....</b>                          | <b>11</b> |
| 2.1 POTŘEBY A JEJICH USPOKOJOVÁNÍ.....                              | 11        |
| <i>Zájmy a cíle .....</i>                                           | 11        |
| 2.2 VÝROBKY A SLUŽBY.....                                           | 13        |
| 2.3 VÝROBNÍ FAKTORY .....                                           | 13        |
| <i>Vzácnost výrobních faktorů a jejich oceňování.....</i>           | 15        |
| <i>Princip efektivnosti.....</i>                                    | 15        |
| 2.4 PROBLÉM VOLBY A NÁKLADY OBĚTOVANÉ PŘÍLEŽITOSTI .....            | 16        |
| <i>Náklady obětované příležitosti .....</i>                         | 16        |
| 2.5 HRANICE PRODUKČNÍCH MOŽNOSTÍ FIRMY .....                        | 17        |
| <i>Tvar hranice produkčních možností .....</i>                      | 19        |
| 2.6 MEZNÍ MÍRA TRANSFORMACE .....                                   | 20        |
| 2.7 HRANICE PRODUKČNÍCH MOŽNOSTÍ .....                              | 22        |
| <i>Ekonomický růst .....</i>                                        | 23        |
| <i>Fyzické a institucionální produkční možnosti ekonomiky .....</i> | 24        |
| 2.8 DĚLBA PRÁCE A SPECIALIZACE .....                                | 24        |
| 2.9 SMĚNA.....                                                      | 25        |
| 2.10 PENÍZE.....                                                    | 26        |
| <i>Plnohodnotné peníze a peníze s nuceným oběhem .....</i>          | 28        |
| <i>Funkce peněz .....</i>                                           | 29        |
| <b>3. POPTÁVKA, NABÍDKA A TRŽNÍ CENA .....</b>                      | <b>30</b> |
| 3.1 TRH A TRŽNÍ MECHANISMUS .....                                   | 30        |
| <i>Tři základní otázky.....</i>                                     | 30        |
| <i>Typy ekonomik .....</i>                                          | 30        |
| <i>Tržní selhání .....</i>                                          | 32        |
| 3.2 POPTÁVKA.....                                                   | 33        |
| <i>Zákon poptávky.....</i>                                          | 34        |
| <i>Jiné faktory ovlivňující poptávané množství.....</i>             | 35        |

|                                                               |    |
|---------------------------------------------------------------|----|
| <i>Změny poptávky</i> .....                                   | 35 |
| <i>Změna poptávaného množství versus změna poptávky</i> ..... | 37 |
| 3.3 NABÍDKA .....                                             | 39 |
| <i>Jiné faktory ovlivňující nabízené množství</i> .....       | 40 |
| <i>Změny nabídky</i> .....                                    | 40 |
| <i>Změna nabízeného množství versus změna nabídky</i> .....   | 41 |
| 3.4 DETERMINACE TRŽNÍ CENY .....                              | 43 |
| 3.4.1 Změny ceny a obchodovaného množství .....               | 45 |
| 3.5 TEORÉM PAVUČINY .....                                     | 49 |
| <i>Chyby, kterých se dopouštíme</i> .....                     | 51 |

## **ZÁKLADY MIKROEKONOMIE** .....

### **I. TRH VÝROBKŮ A SLUŽEB** .....

#### **4. TEORIE POPTÁVKY** .....

|                                                                                  |    |
|----------------------------------------------------------------------------------|----|
| 4.1 CHOVÁNÍ SPOTŘEBITELE .....                                                   | 52 |
| 4.1.1 Teorie mezního užítku .....                                                | 52 |
| <i>Užitek</i> .....                                                              | 52 |
| 4.1.2 Přebytek spotřebitele .....                                                | 55 |
| <i>Paradox voda – diamanty</i> .....                                             | 56 |
| 4.1.3 Maximalizace užítku .....                                                  | 57 |
| 4.1.4 Indiferenční analýza – preference, možnosti a rovnováha spotřebitele ..... | 58 |
| <i>Preference</i> .....                                                          | 58 |
| <i>Goods, bads a neutrals</i> .....                                              | 59 |
| <i>Preferenční mapa</i> .....                                                    | 59 |
| <i>Vlastnosti indiferenčních křivek</i> .....                                    | 61 |
| <i>Alternativní tvary indiferenčních křivek</i> .....                            | 63 |
| <i>Rozpočtové omezení</i> .....                                                  | 65 |
| <i>Vliv změn důchodu a cen zboží na rozpočtové omezení spotřebitele</i> .....    | 66 |
| <i>Rovnováha spotřebitele</i> .....                                              | 68 |
| 4.1.5 Odvození individuální poptávkové křivky .....                              | 69 |
| <i>Cenový efekt a poptávková křivka</i> .....                                    | 69 |
| <i>Důchodový a substituční efekt změny ceny</i> .....                            | 71 |
| <i>Vliv změny důchodu spotřebitele</i> .....                                     | 73 |
| <i>Od individuální poptávky k tržní poptávce</i> .....                           | 73 |
| 4.2 TRŽNÍ POPTÁVKA A JEJÍ ELASTICITY .....                                       | 74 |
| 4.2.1 Cenová elasticita poptávky .....                                           | 75 |
| <i>Výpočet cenové elasticity poptávky</i> .....                                  | 75 |
| <i>Rozmezí cenové elasticity</i> .....                                           | 76 |
| <i>Extrémní případy cenové elasticity poptávky</i> .....                         | 76 |
| <i>Cenová elasticita, celkový příjem a mezní příjem</i> .....                    | 79 |
| <i>Faktory ovlivňující cenovou elasticitu poptávky</i> .....                     | 81 |
| 4.2.2 Důchodová elasticita poptávky .....                                        | 82 |
| 4.2.3 Křížová cenová elasticita .....                                            | 83 |

|                                                                                       |           |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>5. TEORIE NABÍDKY.....</b>                                                         | <b>85</b> |
| 5.1 FIRMA.....                                                                        | 85        |
| 5.1.1 Cíle firmy.....                                                                 | 86        |
| 5.2 PRODUKCE FIRMY A JEJÍ PRODUKČNÍ FUNKCE .....                                      | 86        |
| 5.2.1 Kombinace a substituce výrobních faktorů jako ekonomický problém ..             | 87        |
| 5.2.2 Produkční funkce.....                                                           | 89        |
| 5.3 PRODUKT FIRMY .....                                                               | 90        |
| 5.3.1 Zákon klesajícího mezního produktu .....                                        | 91        |
| 5.4 IZOKVANTOVÁ ANALÝZA VZTAHŮ MEZI PRODUKČNÍMI VSTUPY A VÝSTUPY<br>FIRMY.....        | 96        |
| 5.4.1 Křivka stejné produkce – izokvanta .....                                        | 96        |
| Mezní míra technické substituce.....                                                  | 97        |
| 5.4.2 Izokvantová mapa.....                                                           | 99        |
| Dodatek: Dva extrémní případy izokvant.....                                           | 101       |
| 5.4.3 Křivka stejných nákladů – izokosta.....                                         | 102       |
| 5.4.4 Hledání bodu optima .....                                                       | 105       |
| Vliv cenových změn a změn v disponibilní peněžní částce na<br>určení bodu optima..... | 108       |
| 5.5 OBDOBÍ V EKONOMII. JAK JE CHÁPAT? .....                                           | 109       |
| 5.6 NÁKLADY FIRMY .....                                                               | 110       |
| 5.6.1 Náklady firmy v krátkém období.....                                             | 110       |
| Fixní, variabilní a celkové náklady .....                                             | 110       |
| Průměrné a mezní náklady.....                                                         | 112       |
| Náklady hypotetické firmy.....                                                        | 114       |
| Interpretace zobecněných nákladových křivek.....                                      | 115       |
| 5.6.2 Náklady v dlouhém období .....                                                  | 118       |
| Úspory z rozsahu .....                                                                | 120       |
| Náklady z rozsahu .....                                                               | 122       |
| Křivka dlouhodobých průměrných nákladů .....                                          | 122       |
| Výnosy z rozsahu .....                                                                | 123       |
| Dodatek: Náklady ve velmi dlouhém období.....                                         | 123       |
| 5.6.3 Explicitní a implicitní náklady .....                                           | 124       |
| 5.6.4 Soukromé, externí a společenské náklady.....                                    | 124       |
| 5.6.5 Transakční náklady.....                                                         | 125       |
| 5.6.6 Utopené náklady.....                                                            | 125       |
| 5.7 PŘÍJEM FIRMY .....                                                                | 126       |
| 5.8 ZISK FIRMY .....                                                                  | 128       |
| 5.8.1 Příklad jedné pekárný .....                                                     | 130       |
| 5.9 FIRMA V ROZDÍLNÝCH TRŽNÍCH STRUKTURÁCH.....                                       | 131       |
| 5.9.1 Konkurence.....                                                                 | 133       |
| Potenciální konkurence .....                                                          | 134       |
| 5.10 FIRMA V DOKONALÉ KONKURENCI.....                                                 | 135       |
| 5.10.1 Průměrný a mezní příjem firmy v dokonalé konkurenci.....                       | 136       |
| 5.10.2 Rozhodování firmy v rozsahu produkce.....                                      | 139       |
| 5.10.3 Křivka nabídky firmy.....                                                      | 140       |
| 5.10.4 Dokonale konkurenční firma s ekonomickým ziskem.....                           | 141       |
| 5.10.5 Dokonale konkurenční firma s nulovým ekonomickým ziskem                        |           |

|                                                                                    |     |
|------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| a rovnováha odvětví.....                                                           | 142 |
| 5.10.6 Dokonale konkurenční firma s ekonomickou ztrátou.....                       | 145 |
| 5.10.7 Dokonale konkurenční firma „v bodě uzavření“.....                           | 146 |
| 5.10.8 Dopřesnění nabídkové křivky firmy.....                                      | 149 |
| 5.10.9 Zpět k rovnováze odvětví.....                                               | 150 |
| 5.11 FIRMA JAKO MONOPOL.....                                                       | 152 |
| <i>Bariéry vstupu do odvětví</i> .....                                             | 152 |
| <i>Bariéry ekonomické povahy</i> .....                                             | 153 |
| 5.11.1 Monopol jako odvětví.....                                                   | 154 |
| <i>Cenová diskriminace</i> .....                                                   | 155 |
| 5.11.2 Monopolní firma jako „cenový tvůrce“.....                                   | 156 |
| 5.11.3 Průměrný a mezní příjem monopolní firmy.....                                | 157 |
| 5.11.4 Monopolní cena a monopolní zisk.....                                        | 161 |
| 5.11.5 Monopolní firma s normálním ziskem a s ekonomickou ztrátou.....             | 163 |
| <i>Dodatek: Přebytek výroby</i> .....                                              | 165 |
| 5.11.6 Neefektivnost plynoucí z monopolu.....                                      | 166 |
| <i>Ztráta mrtvé váhy</i> .....                                                     | 167 |
| <i>Dobývání či hledání renty</i> .....                                             | 168 |
| <i>X – neefektivnost</i> .....                                                     | 169 |
| 5.11.7 Monopoly a inovace.....                                                     | 169 |
| 5.11.8 Protimonopolní politika – ochrana hospodářské soutěže.....                  | 170 |
| <i>Měření tržní síly</i> .....                                                     | 173 |
| 5.11.9 Přirozený monopol.....                                                      | 174 |
| <i>Regulace přirozeného monopolu</i> .....                                         | 175 |
| 5.11.10 Smysl studia monopolu.....                                                 | 177 |
| 5.12 MEZI DOKONALOU KONKURENCÍ A MONOPOLEM – FIRMA<br>V NEDOKONALÉ KONKURENCI..... | 179 |
| 5.13 FIRMA V OLIGOPOLNÍ TRŽNÍ STRUKTUŘE.....                                       | 179 |
| 5.13.1 Zalomená křivka poptávky.....                                               | 180 |
| 5.13.2 Čtyři cesty k cenové koordinaci.....                                        | 183 |
| <i>Kartel – smluvní oligopol</i> .....                                             | 185 |
| <i>Cenové vůdcovství – oligopol s dominantní firmou</i> .....                      | 187 |
| <i>Paralelní tvorba cen</i> .....                                                  | 188 |
| <i>Barometrická tvorba cen</i> .....                                               | 188 |
| 5.13.3 Dodatek: Přínosy oligopolu.....                                             | 189 |
| 5.13.4 Teorie her.....                                                             | 190 |
| <i>„Věžňovo dilema“</i> .....                                                      | 191 |
| 5.14 FIRMA V MONOPOLISTICKÉ KONKURENCI.....                                        | 193 |
| 5.15 TRŽNÍ NABÍDKA A JEJÍ ELASTICITA.....                                          | 197 |
| 5.15.1 Cenová elasticita nabídky v různých dlouhých obdobích.....                  | 199 |

## II. TRHY VÝROBNÍCH FAKTORŮ..... 201

### 6. TRH PRÁCE..... 201

#### 6.1 DOKONALE KONKURENČNÍ TRH PRÁCE..... 202

|       |                                                                              |     |
|-------|------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 6.1.1 | Nabídka na trhu práce.....                                                   | 202 |
|       | <i>Individuální nabídka práce.....</i>                                       | 202 |
|       | <i>Rovnovážná alokace času při dané mzdě.....</i>                            | 203 |
|       | <i>Rovnovážná alokace času při rozdílné anebo měnící se mzdě.....</i>        | 204 |
|       | <i>Motivace k práci.....</i>                                                 | 206 |
|       | <i>Individuální nabídka práce a omezující reality.....</i>                   | 207 |
|       | <i>Tržní nabídka práce.....</i>                                              | 208 |
| 6.1.2 | Poptávka na trhu práce.....                                                  | 208 |
|       | <i>Poptávka jednotlivé firmy po práci.....</i>                               | 208 |
|       | <i>Elasticita poptávky po práci.....</i>                                     | 212 |
|       | <i>Tržní poptávka po práci.....</i>                                          | 213 |
| 6.1.3 | Rovnováha na trhu práce.....                                                 | 213 |
| 6.2   | NEDOKONALE KONKURENČNÍ TRH PRÁCE.....                                        | 214 |
| 6.2.1 | Segmentace trhu práce.....                                                   | 215 |
| 6.2.2 | Vláda a trh práce.....                                                       | 216 |
|       | <i>Zaručená minimální mzda a některé její důsledky.....</i>                  | 216 |
| 6.2.3 | Odbory na trhu práce.....                                                    | 218 |
|       | <i>Alternativní strategie odborů.....</i>                                    | 220 |
| 6.2.4 | Kolektivní vyjednávání.....                                                  | 223 |
|       | <i>Stávky a výluky.....</i>                                                  | 224 |
|       | <i>Problém stávek ve veřejném sektoru.....</i>                               | 225 |
|       | <i>Zprostředkování a arbitráž.....</i>                                       | 226 |
| 6.2.5 | Rozdíly ve mzdách.....                                                       | 226 |
|       | <i>Dynamické a kompenzační rozdíly ve mzdách.....</i>                        | 226 |
|       | <i>Rozdíly plynoucí z rozdílné náročnosti práce na „lidský kapitál“.....</i> | 227 |
|       | <i>Teorie signalizování.....</i>                                             | 230 |
|       | <i>Rozdíly plynoucí z diskriminace.....</i>                                  | 231 |
| 6.2.6 | Transferový výdělek a ekonomická renta.....                                  | 232 |
|       | <i>Transferový výdělek.....</i>                                              | 232 |
|       | <i>Ekonomická renta.....</i>                                                 | 232 |
| 6.2.7 | Monopson na trhu práce.....                                                  | 233 |
|       | <i>Rovnováha monopsonu.....</i>                                              | 235 |
|       | <i>Monopsonní tendence a oligopsony na trhu práce.....</i>                   | 236 |
|       | <i>Bilaterální monopol.....</i>                                              | 236 |
| 7.    | TRH KAPITÁLU.....                                                            | 238 |
| 7.1   | FORMY KAPITÁLU.....                                                          | 238 |
| 7.2   | INVESTOVÁNÍ.....                                                             | 240 |
| 7.3   | POPTÁVKA PO KAPITÁLU.....                                                    | 242 |
| 7.4   | NABÍDKA KAPITÁLU.....                                                        | 246 |
| 7.4.1 | Úspory.....                                                                  | 246 |
| 7.4.2 | Nabídka úspor – zapůjčitelných fondů.....                                    | 247 |
| 7.5   | TRH KAPITÁLU – TRH ZAPŮJČITELNÝCH FONDŮ.....                                 | 248 |
| 7.5.1 | Mezinárodní pohyby zapůjčitelných fondů – kapitálu.....                      | 251 |
| 7.5.2 | Kapitálový trh.....                                                          | 252 |

|             |                                                                       |            |
|-------------|-----------------------------------------------------------------------|------------|
| 7.6         | INVESTIČNÍ ROZHODOVÁNÍ.....                                           | 253        |
| 7.6.1       | Současná diskontovaná hodnota.....                                    | 253        |
| 7.6.1.1     | Čistá současná hodnota.....                                           | 254        |
| 7.6.1.2     | Určení vnitřní míry výnosnosti.....                                   | 255        |
| 7.6.2       | Skladba portfolia.....                                                | 255        |
| 7.6.2.1     | Riziko a možnosti jeho snižování.....                                 | 256        |
| <b>8.</b>   | <b>TRH PŘÍRODNÍCH ZDROJŮ.....</b>                                     | <b>258</b> |
| 8.1         | TRH NEOBNOVITELNÝCH ZDROJŮ.....                                       | 258        |
|             | <i>Cena a poptávka po neobnovitelných zdrojích.....</i>               | <i>260</i> |
|             | <i>Realita cenového vývoje.....</i>                                   | <i>261</i> |
|             | <i>Automatická regulace trhu neobnovitelných přírodních zdrojů a</i>  |            |
|             | <i>optimismus neoklasické teorie.....</i>                             | <i>263</i> |
| 8.2         | K TRHU OBNOVITELNÝCH PŘÍRODNÍCH ZDROJŮ.....                           | 264        |
|             | <i>„Tragédie obecních pastvin“.....</i>                               | <i>264</i> |
| 8.3         | TRH PŮDY.....                                                         | 265        |
|             | <i>Renta jakožto cena služby půdy.....</i>                            | <i>265</i> |
|             | <i>Utváření poptávky po službách půdy.....</i>                        | <i>266</i> |
|             | <i>Cena půdy.....</i>                                                 | <i>267</i> |
| <b>III.</b> | <b>NĚKTERÉ SOUVISLOSTI FUNGOVÁNÍ TRŽNÍHO MECHANISMU... 269</b>        |            |
| <b>9.</b>   | <b>TRŽNÍ MECHANISMUS A ROZDĚLOVÁNÍ DŮCHODU..... 269</b>               |            |
| 9.1         | PŘÍČINY VZNIKU NEROVNOSTÍ V ROZDĚLOVÁNÍ DŮCHODU A BOHATSTVÍ... 269    |            |
|             | <i>Nerovnosti v pracovních důchodech.....</i>                         | <i>269</i> |
|             | <i>Nerovnosti ve vlastnických důchodech a v bohatství.....</i>        | <i>270</i> |
| 9.2         | ZPŮSOBY MĚŘENÍ NEROVNOSTÍ..... 270                                    |            |
| 9.3         | ÚLOHA STÁTU V PŘEROZDĚLOVACÍM MECHANISMU..... 274                     |            |
|             | <i>Daně a nerovnost v důchodech.....</i>                              | <i>274</i> |
|             | <i>Transferové platby.....</i>                                        | <i>275</i> |
|             | <i>Programy zaměstnanosti.....</i>                                    | <i>275</i> |
| 9.4         | VOLBA MEZI ROVNOSTÍ A EFEKTIVNOSTÍ..... 275                           |            |
|             | <i>Negativní důchodová daň.....</i>                                   | <i>276</i> |
| <b>10.</b>  | <b>EXTERNALITY..... 279</b>                                           |            |
| 10.1        | EXTERNALITY A PROBLÉM EFEKTIVNOSTI..... 281                           |            |
| 10.2        | CESTY K DOSAŽENÍ EFEKTIVNÍ ÚROVNĚ – INTERNALIZACE EXTERNALIT..... 283 |            |
| 10.2.1      | Soukromé přístupy internalizace..... 283                              |            |
| 10.2.2      | Vládní přístupy..... 285                                              |            |

|                                                                                               |                |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| <b>11. VEŘEJNÉ STATKY.....</b>                                                                | <b>288</b>     |
| <i>Optimální množství veřejného statku.....</i>                                               | <i>290</i>     |
| <br><b>12. TRH A MIKROEKONOMICKÁ ÚLOHA VLÁDY.....</b>                                         | <br><b>294</b> |
| 12.1 VYTVÁŘENÍ PROSTŘEDÍ PŘÍZNIVÉHO PRO PŮSOBENÍ TRŽNÍHO SYSTÉMU.....                         | 294            |
| 12.2 NÁPRAVA TRŽNÍCH SELHÁNÍ.....                                                             | 296            |
| 12.3 MODIFIKACE NĚKTERÝCH DŮSLEDKŮ TRŽNÍ REGULACE.....                                        | 298            |
| 12.3.1 Přerozdělování důchodu a bohatství.....                                                | 298            |
| 12.3.2 Ovlivňování alokace zdrojů s cílem změnit geografické<br>složení národní produkce..... | 298            |
| 12.4 FUNKCE VLÁDY V NĚKTERÝCH DALŠÍCH OBLASTECH.....                                          | 299            |
| <br><b>13. PROBLÉM „VEŘEJNÉ VOLBY“.....</b>                                                   | <br><b>301</b> |
| 13.1 VZNIK A ZÁKLADY TEORIE VEŘEJNÉ VOLBY.....                                                | 301            |
| 13.2 ROLE STÁTU (VLÁDY) V EKONOMICE. STÁT NAHRAZUJE TRH.....                                  | 302            |
| 13.3 SUBJEKTY POLITICKÉHO TRHU.....                                                           | 303            |
| 13.4 POLITICKÉ CYKLY A KONKURENCE MEZI POLITICKÝMI STRANAMI.....                              | 304            |
| 13.5 DOBÝVÁNÍ RENTY.....                                                                      | 306            |
| 13.6 MECHANISMY VEŘEJNÉ VOLBY.....                                                            | 307            |
| 13.7 TEORÉM STŘEDNÍHO VOLIČE.....                                                             | 310            |
| <br><b>POUŽITÁ LITERATURA.....</b>                                                            | <br><b>314</b> |